

Yaylı Çalgılar Dörtlüsü, La Minör Op.132

* Assai sostenuto-Allegro * Allegro ma non tanto * Helliger Dankgesang eines Genesenen an die Gottheit in der Lydischen tonart (Canzona di ringraziamento). Molto Adagio-Neu Kraft fühlend: Andante * Alla marcia, assai vivace-Piu allegro * Finale: Allegro appassionato-Presto

Beethoven yaşamının son yıllarında, 1824-1826 arasında altı kuartet yazmıştır. Bunlar Op.127 (1824), Op.132 (1825), Op.130 ve Büyük Füg Op.133 (1826); Op.131, Op.135 ve Op.130'un yeni finali (1826) olarak sıralanır.

Besteci bunlardan ilk yazılan üçünü, kendisi çok iyi viyolonsel, eşi de çok iyi piyano çalan Rus Prensi Nikolaus Borissovitsch Galitzin'e (1795-1866) ithaf etmiştir. Bunların ikincisi olan Op.132 Dörtlü'ye 1824 yılı sonunda, Op.127'yi bitirdikten hemen sonra başlamış, ancak 1825 Şubat'ından sonraki ağır hastalığı nedeniyle ara vermiş, Mayıs ayında Baden yakınındaki Gutenbrunn'da devam etmiş ve Temmuz sonunda tamamlamıştır. Eylül ayında basım için Schlesinger Yayınevi'ne gönderilen eser iki yıl olduğu gibi kalmış, ancak Op.130 ve 131'den birkaç ay sonra Op.posthume (Opus numarasız) olarak 1827 Eylül'ünde yayınlanabilmiştir.

Dörtlü, ilk kez Viyana'nın Prater semtindeki "Gasthaus zum Wilden Mann" adlı lokantada Ignaz Schuppanzigh'in (1776-1830) kuarteti tarafından 9 Eylül 1825 günü özel olarak seslendirilmiş, sonra halk önündeki ilk çalınışı 6 Kasım 1825'te Viyana Musikverein salonunda Schuppanzigh Kuarteti'nin viyolonselcisi Joseph Linke'nin (1783-1837) bir konseri çerçevesinde, büyük başarıyla gerçekleşmiştir. Ama daha önce de, eserin tanınmasını isteyen yayıncı Maurice Schlesinger'in isteğiyle Eylül ayında prova şeklinde iki kez daha çalınan dörtlü, alışılmış dört bölümlü olmaktan uzaklaşmış, beş bölümlü olmuştur. Ayrıca, bölüm başlığında verilen açıklamaları görenler, boşuna bir "program müziği" bekleyebilirler. Ama bu müzik bir şeyi tasvir etmeye çalışmaz, tam aksine genel anlamlıdır, universaldır. Beethoven eseri dört bölümlü planlamasına karşın, karaciğer hastalığı, barsak iltihabı gibi

ciddi hastalıklar nedeniyle bestelemeyi sürdürememiş, iyileşince de “Heilige Dankgesang” (kutsal şükran şarkısı) adını verdiği bölümü yazarak kuarteti beş bölümlü şekle sokmuştur.

1.bölüm, 4/4'lük ölçüde, çok temkinli (Assai sostenuto) tempoda, sekiz mezürlük ağır başlı ve çok hafif (pp), kanon tarzında sakın yarımlik notalarla, yaylıların birbiri ardına sunduğu girişle başlar. Op.131 Dörtlü'nün başlangıcını anımsatan bu kısa girişte, viyolonsel in öncülüğünde tüm eserin çekirdek motifi, çıplak ve süssüz olarak sergilenir. Bölümün güçlü (forte) giren çabuk (Allegro) bölmesinde ise beşinci mezürden itibaren birinci kemanın parlak ve kısa kadansından sonra biraz hüzünlü, yalvaran ana temayı viyolonsel tizlerde duyururken çekirdek motif de belirgindir. Çekirdek motif ile ana temanın işlendiği kısa geliştirimden sonra Fa Majöre dönüşen güçlü bir kontrastla burlesk bir karakter de oluşturulur. Bu ezgisel ve iyimser kısımda ikinci keman biraz sinirli bir triole eşlikte akıcı ezgisini de sunar. Ana temanın

birinci keman tarafından konçertant işlendiği büyük coda ile bölüm sona erer.

[Burlesk (Fransızca: *Burlesque*), parodi ve bazen grotesk abartı içeren mizahi bir tiyatro türüdür. Sinemada da burlesk tarzı filmlere rastlanır. 17. yüzyılda İtalya ve Fransa'da edebiyat türü olarak kullanılan burlesk, 18. yüzyıldan itibaren ciddi ve komik içeriğin bir arada kullanıldığı müzikal gösteriler için kullanılmıştır. Vodvilden uyarlanan burlesk, sessiz film döneminin 1910 - 1930 arası tipik bir sinema tarzıdır. Şarlo, Harold Lloyd ve Buster Keaton'ın filmleri bunlar arasında sayılabilir.]

2. bölüm, 3/4'lük ölçüde, La Majör tonda, pek o kadar çabuk olmayan (Allegro ma non troppo) tempoda bir scherzo yapısında kurulmuştur. İlk mezürler içinde dağıtılmış olarak sezdirilen çekirdek motifi içeren dört mezürlük giriş, bölüm boyunca çok kez tekrar edilecektir. İlk tema, yükselen üç noktalı figürlerle, daha önemle işlenen ikinci tema ise uzun notalarla şekillenir. Bu scherzo'nun musette tarzındaki trio bölmesi ise neşelidir ve önce birinci kemanda iki sesli duyurulur, sonra viyola ve viyolonselde gayda benzeri eşlikle gelişir. Trio'nun ortası ise tipik bir Ländler'i anımsatır. Alman müzikolog Hugo Riemann ise Beethoven'ın Kuartetleri (1903) adlı eserinde, bestecinin bunu 25 yıl önce Viyana'daki Redouten baloları için yazdığı Alman Dansları'ndan aldığını belirtir. Scherzo, musette'nin tekrarıyla sona erer.

3. bölüm, 4/4'lük ölçüde, çok ağır (Molto Adagio) tempoda, Beethoven'ın başlıkta yazdığı gibi Lidya modundadır (in der Lydischen Tonart). Si bemolsüz Fa Majör tonalitesindeki bu Lidya modunda, ağır hastalığı yenmesi şerefine Beethoven “Heiliger Dankgesang eines Genesenen an die Gottheit” (Bir iyileşenin Tanrı'ya kutsal şükranı) adını verdiği bu bölümde müzikli teşekkürünü beş bölümde sunar. İçtenlikli ve sakın şekilde lied-rondo karışımı formda belirlenen dörtlünün 16 dakika kadar süren en uzun bölümü, yüce bir koral tema (A) ile başlar; bu Tanrı'ya şükran

dört sesli partiyle, yarım mezürü benzetimle (imitation) girilerek sunulur. Bunu izleyen ağırca (Andante) tempoda, Re Majör tonda, 3/8'lik ölçüdeki daha canlı, kontrast oluşturan bölme (B) ise "Neu Kraft fühlend" (Yeni gücü hissederek) başlığını taşır. Bu bölmeler ufak varyasyonlarla değişerek ABABA şeklinde sıralanırken bunları, ara müzikleri birbirine bağlar. Ancak ikinci koral tema tekrarında cantus firmus (sabit şarkı) tarzındaki sunuş, birinci kemana bırakılmıştır; diğer çalgılar sekizlik notalı figürlerle onu destekler. Koralin üçüncü tekrarında Beethoven "mit innigster Empfindung" (en içten hislerle) çalınmasını öngörür. Bölüm çok yavaş sesli (pp) ve ezgisel duygusallıkta (cantabile espressivo) sona erer.

4. bölüm, 4/4'lük ölçüde, La Majör tonda, pek canlı (Assai vivace) tempoda bir marş tarzındadır (Alla marcia). İki dakikayı biraz aşan bu kısa ve şen marş, iç karartıcı duyguların uzaklaştırmaya çalışır gibidir. Bir halk dansı benzeri marş, birinci kemanın dramatik ve doğaçlama tarzı resitatifinden sonra daha çabuk (Più allegro) ve çok çabuk (Presto) tempoda hızlanarak ara vermeden finale bağlanır.

5. bölüm Finale, 3/4'lük ölçüde, rondo formunda, La minör tonda, çabuk ve tutkulu (Allegro appassionato) tempoda, hafifçe (piano) başlar. Ana tema, yine araya giren sesler arasında gizlenmiş gibidir. Aslında 9. Senfoni için düşünüldüğü belirtilen ezgisel ve lirik karakterdeki temayı birinci keman sunar. Tekrarlar ise çok az değişikliklerle gerçekleşir. Sona doğru La Majör tonda, çok hızlı (Presto) tempoda lirik ve tutkulu yükselişle birinci keman ve viyolonsel aşırı uçlara tırmanır ve ateşli (furioso) bir coda'da sona ulaşılır.

(Süre 36')

Borodin Quartet plays Beethoven String Quartet Op.132
<http://www.youtube.com/watch?v=SK75WCcUDKM>
 Orion String Quartet: Beethoven - String Quartet No. 15 in A minor, Op. 132
<http://www.youtube.com/watch?v=bi2hTeM77UU>

Kazım ÇAPACI